

Idegen a síromban

Kerekes Tamás

Kerekes Tamás

Idegen a síromban

Kiadó: ADAMO BOOKS KFT.

<http://adamobooks.com>

Felelős kiadó: ADAMO BOOKS KFT. ügyvezetője

Copyright © ADAMO BOOKS KFT.

Budapest, 2015

PDF ISBN 978-963-387-281-9

adamo books kiadó

A regényírásnak három szabálya van:
sajnos senki nem tudja, melyek azok.

(Somerset Maugham)

Párizs mesél

A Montparnasse- ország ezerarcú birodalom: levitézlett politikusok, vakmerő újíók, lángeszű művészek, fásult tarhások, és kótyagos különcök lakták.(Bajomi Lázár Endre) Itt használták a vásárosok a Limonaire- orgonát, mely kiment ugyan a divatból, de a Pont-Neuf-nál, azaz a párizsi hídnál, ahol valaha a vásári komédiások és kuruzslók találkoztak, az egyszerű nép szívesen mulatott a feltalálójáról elnevezett kintornaszerű hangszer dallamaira.

A negyedet meghatározó fehér gipszhomlokzatú házak többségét Utrillo festette. Az utcán gyakran lehetett látni idomított kecskéket és tudós kutyákat. A Szent-Jakab fű, melynek gyógyító hatást tulajdonítottak, itt talált gazdára. A negyedben nem létezett társadalmi elkülönülés. A házak előkelő második emeletén bankárok laktak, de a földszinten általában mosónők. A házakban még a hideg folyó víz is ritka volt. A magukra valamit is adó emberek úgy gondolták, hogy a vasárnapi lábmosás elég engedmény a hidroterápiának. A világítás legtöbbször acetilénlámpa biztosította. A negyedben úttörőként elsőnek megtelepedett művész Chateaubriand volt, aki 1826-ban érkezett ide.

Victor Hugo innen vette a Nyomorultak- hoz a népélet jeleneteit, Balzac itt írta a Szamárbőr-t. Itt élt Rimbaud a kommün után. Nem ágyon aludt, hanem az ágyrugókon, ápolatlan volt, pohár nagyságú vizeskorsója még soknak is bizonyult tisztálkodása számára. Henry Rousseau(a Vámos) , a boszorkányinas, itt nyitott festő-és zeneakadémiát. A háza falán egyszerű felirat hirdette:

RAJZ,FESTÉSZET-ZENEOKTATÁS
KÍVÁNSÁGRA HÁZHOZ MEGYEK
MÉRSÉKELT ÁRAK

Alfred Jarry(Übü király) 10 frankért vett a Vámostól két képet. Paul Rosenberg 1918 után 10 000 frankot kínált neki a két képért.

Itt voltak a Párizsi Bérkocsitársaság istállóí, a cég csak később tért át az automobilra. A negyedben iskolák is voltak. Roger Wild együtt ministrált a tanulmányi igazgató fiával,

egy „felsőssel”, akit Charles de Gaulle-nak hívtak. 1904-ben de Gaulle tizennégy éves volt.

Itt szerkesztették a következő lapokat: Revue de Paris, Globe, Revue {I-442.} des Deux Mondes „Azt mesélik, hogy a Montmartre Szent Dénesről kapta a nevét, akinek, tán hatszáz évvel ezelőtt, itt, a hegy lábánál nyisszantották le a fejét. A jámbor Dénes felkapta a földről, és felvitte a hegyre – innen ered a Mons Martyrum, a Mártírok hegye elnevezés. A negyed századokon át egyszerű kis falu volt, szélmalmaiban őrlték a lisztet Párizs kenyéréhez. Ám a folyvást terjeszkedő város hamarosan elért a dombokig, így a Montmartre is Párizs egyik városrésze lett. Az öreg szélmalmok hamarosan abbahagyták az őrlést, helyükön egyre-másra kabarék és táncos mulatók nyíltak, amelyek erkölcszörnyű tréfákkal és botrányos kánkán-görlökkel szórakoztatták a nagyjéreműt. A művészek és költők, ezek a hosszú hajjú, lázadó lelkű, szégyentelenül üzekedő bohémek pedig otthagyták korábbi fészkeiket, a Quartier Latint, a kis falu no meg a pompás panoráma és az olcsó házbérek kedvéért.”

A Café Procope-ot csak néhány pislákoló olajmécsszel világították ki, mintha a tulajdonos nem akarná, hogy bárki is betaláljon. Egy pillanatra megállok a bejáratnál, engedem, hogy átjárjon a hely levegője, s beszívom a feketekávé erős illatát.

A helyet kicsivel több, mint kétszáz éve alapította egy szicíliai nemesember, bizonyos Francesco Procopio dei Coltelli; a helyet az irodalom és a politika óriásainak szellemei lengik be, akik történelmet leheltek a falaiba.

Procopio helyet adott a művészbereknek – íróknak, költőknek, filozófusoknak –, ahol békében és nyugalomban, kávé szürcsölgetve dolgozhattak, s így lett ez a legelső café Párizsban; a szó, bármily meglepő, franciául kávé jelent.

Abban a városban, ahol a kávéházak ragyogó fényekkel, zajos közönséggel és csillogással hívják fel magukra a figyelmet, a Procope továbbra is őrzí egy régi és sokkal előkelőbb kor visszafogott hangulatát. A Vidámság utcájába érkeztek a Bretagnéból csoportosan érkező kokottok, sokan arra sem vettek fáradságot, hogy levegyék fejükről a hazai csipke főkötőt. Minden hazatérés egy vereség, mintha az új világ – ahonnan hazatér – mégsem bizonyult volna elég vonzónak, sikeresnek, végül is nem volt képes legyőzni az „otthont”. Párizs. (Sławomir Mrozek) Hogy mit jelenthetett a jazzkorszakban, a múlt század 20-as éveinek elveszett amerikai nemzedéke számára Párizs, az ma már csak olvasható Gertrude Stein, Scottie Fitzgerald, Ernest Hemingway és Fitzgerald felesége, Zelda regényeiből. Berlin a húszas- harmincas években szintén a mulatók, kabarék, félvilági szórakozóhelyek világa volt, mely vonzotta az angol deklasszált arisztokráciát és a fiatal amerikai értelmiségieket. Marcel Proust, aki ezer frankos borraivalóiról volt híres, hajnalban a Grand Hotel portásától kölcsön kért 100 frankot.

Majd visszacsúsztatta a portás zsebébe, ezekkel a szavakkal:

– Tartsa meg, úgyis magának kértem.

George Orwell , később, saját szórakozását a párizsi, majd londoni nyomorgásban találta meg. Párizsban majdnem meghal egy influenzarohamban, míg kórházban van, szobáját kirabolják. Azzal próbálkozik, hogy halat fogjon a Szajnában és galambot a Luxemburg kertben. Körüti padokon éjszakázik a hidegben, ahol még a karfa is belevág az ember húsába. A szűkölködésben töltött évekből önbizalmat és iránymutatást kapott. Túl rövid haját a Fleet Street egyik IRA-as anarchista fodrász segítségével formálta meg. 1933.-ban vette fel a George Orwell nevet, és ettől fogva írásaiból élt. Első kötete a Csavargóként Párizsban,

Londonban-t több kiadó elutasította, s az író annyira elkeseredett, hogy művéből már csak a gémkapcsokat akarta megtartani, de aztán 1933-ban egyszerre jelent meg Londonban és New Yorkban, 1500 példányban, de már ugyanabban a hónapban újabb 1500 példányt kellett kinyomatni. Könyvének egyik főhőse Jules, egy magyar pincér, akinek az a politikája, hogy olyan keveset dolgozik, amennyire az csak lehetséges. Ekkor vált szenvedélyévé, hogy képes legyen napi hat frankból megélni, s lyukas zokniját, ahol kilátszik a bőr: befesti. A két ország nyomorgóinak különbségét így láttatja: Anglia a teaforraló és az állami munkaközvetítő hivatal hazája, Párizs a bisztróé és a kulimunkáé.

A Montparnasse sikeréhez tartozott, hogy a főadóbérlőkről elnevezett városfalon kívül helyezkedett el, tehát igazi dorbézoló-hely lett, mert nem sújtotta a Párizsba szállított súlyos borvám. A nagyon olcsó színházak zöme itt épült fel, a jegyek ára átlagosan 9 sou volt. Fölléptek ripacsok és nyavalyatörősök is. De itt kezdte pályafutását Maurice Chevaliere és Edith Piaf is. És a szimbolizmust is itt nevezték el, a névadás 1886-ban, Jean Moréas szimbolista manifesztumában történt meg, Curnovsky jelenlétében, akihez a következő mondás fűzhető: **„Nekem vasból van a gyomrom, ha vizet iszom, berozsdásodik.”** Chagall tulajdonképp egy klinikában lakott, ahol az üres szobákat időnként vendégeknek adták ki, a folyosókon gyakran lehetett látni vérfoltos köpenyeket viselő sebészeket és guruló fémkocsin frissen műtött betegeket. Henry Miller avas zsír szagú, poloskás szobákban lakott itt. 1930-ban Henry Miller Párizsba költözött, maga mögött hagyva June Smith-szel kötött viharos házasságát és elkészült regényét, az akkor még Lovely Lesbians címen futó Kakasviadalt, amihez nagy reményeket fűzött. Hasonlóan Henry Miller más regényeihez, ez is erősen önéletrajzi vonatkozású.

Felesége szenvedélyes viszonyba keveredett egy titokzatos nővel, Jean Kronsival és a szerelmi hármas összeköltözött. Mindhárman szélsőséges érzelműek és idegileg labilisak voltak: a hármas festett és írt, természetesen a legújabb irányzatok hatása alatt. Ekkor születtek meg a Kakasviadal és a Ráktérítő c. regények alapjául szolgáló jegyzetek. Miller első publikált regénye a **Ráktérítő** lett, és a **Kakasviadal** feledésbe merült. A híres író már nem foglalkozott ifjúkori zsengejével, hiszen elegendő mennyiségű regénye várt kiadásra. Így a mű csak tizenegy évvel halála után, 1991-ben jelent meg. A népszerű író 1976-ban kapott francia Becsületrendet, 1990-ben Henry és June címmel film is készült róla. Miller európai évei során az Elveszett Nemzedék emigráns avantgárdjainak fejévé nőtt. Párizsi regényének se formája, se iránya, dúsán áradva hömpölyögteti a művészalvilág roncsalakjait, iszákos, semmittevő, nyomorgó, szajhákat hajhászó csavargói, akik itt eszmélnek rá az amerikai álom szertefoszlására, a modern civilizáció kultúra- és életellenes következményeire. Egymásba kapaszkodnak, egymást élük-éltetik szesszel, szerelemmel, és bár a puritán polgár szemében erkölcsi fertőben hemperegnek, ők jól tudják, hogy életük minden mocskával együtt mérhetetlenül dúsabb, mint gépként robotoló és bőségben tengődő embertársaiké. Egyiptomban kitör a szuezi válság, Henry Miller Párizsban megjelenteti a **Nyugodt napok Clichyben** című könyvét, és elnevezi a fotós Brassait **Párizs szemé**-nek. Az itteni vendéglők dominócsatáit sokan megbámulták, közéjük tartozott Trockij is. Blaise Cendrars itt ebédelt utoljára együtt Apollinaire-rel, akit egy hét múlva elvitt a spanyolnátha. Zeng a katedrális roppant orgonája, így zenghetett 1822-ben is, mikor az akkori idők legnagyobb francia költője, Victor Hugo esküdött e falak közt örök hűséget Adèle Foucher-nak. (Az „örök hűség” tizenegy évig tartott; aztán Adélka felszarvazta Victort Sainte-Beuve-vel, a „legnagyobb francia

költő” meg még abban az évben újabb „örök hűséget” esküdött. Ezúttal egy színésznőnek. De arra az esküvőre már nem a Sulpice-ben került sor, az tehát már egy más történet.) Lautrec-ot Montmartre éjszakai életébe Aristide Bruant költő és sanzonénekes vezette be, akit Lautrec oly sokszor megfestett fekete bársony öltönyében, nagy, vörös sáljával és széles karimájú kalapjában. Bruant a Mirliton nevű kabaréban énekelt, Lautrec ennek a bárnak festette egyik első plakátját. Azután a Moulin Rouge törzsvendége lett, a mulatót több képen megörökítette és számos plakátot is készített számára. A hetykén félrefordított arcú, ernyőkalapos Aristide Bruant nyakán a törülközőként rézsút átvetett sál vöröse delejez szilaj dalainak vadonába. Ez a plakát merő kihívás, egy szabadabb magatartással teljes élet ígérete. A rajzpapír fehéren hagyott hátterén Toulouse-Lautrec kánkánt járó nőalakja édennel csalogat – oda, ahol a magasba rúgó lábán a fekete harisnya véget ér. Ez a plakát más, pezsdítőbb napok előlege. Huszadik századi plakátokon a nekünk szögezett és viselőjénél hatalmasabb lábbeli sarkán ott egy cég új gyártmánya vagy akár egy elrettentő politikai hatalom jelvénye. Ez a plakát torzítva figyelmeztet a lényegre, legyen az hasznos vagy elrettentő.’1905-ben egy irodalmi folyóirat megindításakor Paul Fort szerint 23 ezer meghívót küldtek széjjel, a világ minden tájára, felszólítva az írókat és művészeket, hogy jöjjenek a Montparnasse-ra, csatlakozzanak hozzájuk, és alakítsák meg közösen a művészet és az irodalom párizsi központját. A jövevényekkel együtt egy igazi rézbőrű indián, egy batáviai varázsló, egy hindu fakír és 120 kínai érkezett a monsi bányásziskola növendékeivel együtt. Itt volt a főhadiszállása az egyetlen nagy túlélő Moreas-nak, csodálták és rettegték a mestert a fiatalabbak, aki ironikus tanácsokat osztogatott: **„Támaszkodjatok az elvekre”** – szónokolta – előbb-utóbb összeroppannak. Ő volt az, aki egy kávéházba betoppanva, megpillantván a sakkozó Lenint és Trockijt, így szólt, sarkon

fordulván:” Nincs itten senki.” 1896-ban válik ismertté a szintén idejáró Alfred Jarry, amikor az Übü király bemutatója olyan parázs botrányt vált ki, mint hajdan az Hernani-é. A tájékozatlan közönség évtizedeken át csak mint a diáksínyekből lepárolt rémbohózat szerzőjét ismerte, holott nagyon tevékenyen dolgozott, egyre elhatalmasodó szeszfogyasztása ellenére is bőségesen ontotta tudós vagy humoros cikkeit, filozófus dolgozatait, antik, keleti, okkult vagy címertani célzásokkal megtűzdelt, ál- és felhangok látszólagos diszharmóniájával, jelképek és allegóriák, szójátékok és tudálékos kifejezések buján burjánzó szövevényével csillogó vagy éppen terhes regényeit és színműveit. Kenyérkereseti okokból írt azonban szövegkönyveket is buffo-operettekhez.. Arra is jutott ideje, hogy Coleridge, Stevenson meg Grabbe műveiből fordítson. Írásainak nem csekély része csak halála után jelent meg, mert nem nagyon akadt kiadó az elvontan sejtelmes, s olykor vaskosan parázna, rabelais-i vénájú, nehezen érthető műveire, melyek közül a legdúsabb a szintén posztumusz.

A patafizikus Faustroll doktor tettei és nézetei (1911) című; a világirodalomban páratlan könyv, amelynek hőse, az elfajult, elmanósított Faust, aki hatvannyolc éves korában született, s egész életében megmaradt ilyen korúnak, és aki világ körüli csónakútra indul a – szárazföldön. Ebbe az „új-tudományos regénybe”, amelybe Jarry beleszötte a századvégi kutatások természettani, mennyiségtani és csillagászati újdonságait, úgyhogy a mű tulajdonképpen Pantagruel, Telemakhosz, Gulliver és Candide nyomdokain kiagyalt képzeletbéli utazás a jelképek tekervényes útjain, de egyúttal stílusparódia is, mert Faustroll valójában a művészet szigetait látogatja meg, és fantasztikus Odüsszeiája mellest „így írtok ti” is.

Felhasznált irodalom:

Hannach Rothschild: Pannonica
Helikon Kiadó, 2014
Budapest

Henry Gidel: Coco Chanel,
Európa Kiadó, 2009
Budapest

Franciaország
Panemex Kft. Budapest, 2014

Gertrude Stein: Alice B. Toklas önéletrajza
Gondolat Kiadó, 1974, Budapest

Irwin Shaw- Ronald Searle
Párizs! Párizs!
Gondolat Kiadó
Világjárók sorozat
Budapest, 1961

Lindner László: Szép Párizs!
Táncsics Könyvkiadó,
Budapest, 1961

Bajomi Lázár Endre: A Montparnasse
Budapest, Corvina Kiadó, 1969

Bajomi Lázár Endre: A Quartier Latin
Budapest, Corvina Kiadó, 1971

Jean Paul Crespelle: A Montparnasse
Gondolat Kiadó, Budapest, 1988

Bajomi Lázár Endre: A Montmartre
Budapest, Corvina Kiadó, 1967

Rejtő Jenő: Megyek Párizsba, ahol még egyszer sem haldokoltam
Szukits Kiadó Szeged, 1997

Tartalom

Párizs mesél	4
A boldogság egy komoly arcú angyal	
Bateau-Lavoir	
Móricz sógora Nomádiában.	
Chanel szalonja	
Párizsi mindennapok	
Az első hun párizsban	
Párizsi alkoholrendelet	
Párizsi bohémvilág	
Felhasznált irodalom:	12